

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

2025.11.06

نویسنده: امین ارسلا

نگاهی به کارهای عمده و نیک شاهان افغانستان

مقدمه

نظام پادشاهی افغانستان نزدیک به دو قرن بر این کشور حکومت کرد. در این مدت، شاهان مختلفی به قدرت رسیدند که هر کدام با توجه به شرایط تاریخی، دستاوردها و چالش‌هایی داشتند. هدف این نوشته نگاهی منصفانه به کارهای مثبت آنان در زمینه دولت‌سازی، وحدت ملی، توسعه و اصلاحات است.

۱. احمد شاه ابدالی (درانی) – بنیان‌گذار افغانستان نوین (1747-1772)

- بنیان‌گذار کشور مستقل افغانستان پس از فروپاشی نادر افشار .
- ایجاد ساختار حکومتی و اردوی منظم .
- تأسیس پایتخت در قندهار و گسترش قلمرو تا هند، ایران و آسیای میانه.

۲. تیمور شاه و زمان شاه (1772-1800)

- انتقال پایتخت به کابل توسط تیمور شاه .
- تلاش برای تمرکز قدرت در پایتخت .
- حمایت از علمای دین و تقویت هویت اسلامی کشور.

۳. دوست محمد خان (1826-1863)

- مقابله با تجاوز انگلیس در جنگ اول افغان و حفظ استقلال کشور .
- ایجاد دیوان‌سالاری اولیه و تشکیل اردوی کلاسیک .
- بازسازی کابل و تأسیس نهادهای مرکزی.

۴. امیر عبدالرحمن خان (1880-1901)

- معروف به "آه‌نین امیر"، توانست کشور را از تجزیه نجات دهد .
- سرکوب شورش‌ها و ایجاد دولت مرکزی مقتدر .
- آغاز اصلاحات در نظام مالی، نظامی و اداری.

۵. امیر حبیب‌الله خان (1901-1919)

- گشودن دروازه‌های افغانستان به سوی مدرنیته.
- تأسیس مکاتب جدید، چاپ نخستین روزنامه رسمی.
- تلاش برای ایجاد قانون‌گرایی و کاهش خشونت سیاسی.

۶. امان‌الله خان (1919-1929)

- کسب استقلال کامل سیاسی افغانستان از بریتانیا.
- اصلاحات گسترده در حقوق زنان، تعلیم و تربیه، قضا و نظام اداری.
- سفرهای خارجی برای آوردن الگوهای مدرن حکمرانی.

۷. محمد نادر شاه (1930-1933)

- بازگرداندن نظم پس از بحران سقوط امان‌الله خان.
- تأسیس اردو، بازسازی مکاتب، و تدوین قانون اساسی.
- تقویت اقتدار دولت مرکزی.

۸. محمد ظاهر شاه (1933-1973)

- طولانی‌ترین دوره ثبات سیاسی در تاریخ معاصر افغانستان.
- توسعه زیربنایها، تعلیم و تربیه، نظام بهداشت و قانون‌گذاری.
- تصویب قانون اساسی ۱۳۴۳ و آغاز دموکراسی پارلمانی.
- سیاست بی‌طرفی و روابط خوب با غرب و شرق.

در متن پیشین یک سلسله اشتباهات موجود بود که جناب داکتر صاحب گران‌مایه سید عبدالله کاظم با دقت و حُسن نیت آن‌ها را تصحیح و تکمیل نمودند. لازم دیدم که در این نوشته درج گردد.

"ذکر چند نکته مختصر درباره "نگاهی به کارهای عمده و نیک شاهان افغانستان"

- 1- بنیان‌گذاری اردوی افغانستان اساساً در عصر امیر شیرعلی خان آغاز گردید و در عصر امیر عبدالرحمن خان از نگاه کمیت و کیفیت انکشاف فوق العاده کرد.
- 2- اولین قانون اساسی کشور در سال 1301 در عصر امانی تدوین و در لویه جرگه همان سال منعقد جلال آباد تصویب گردید و دومین قانون اساسی در عصر سلطنت محمدنادرشاه در سال 1310 بوسیله مجلس مشترک شورای ملی و اعیان و تعدادی از اعضای کابینه به تصویب رسید.
- 3- اولین مکتب رسمی در عصر امیر حبیب‌الله خان سراج الملة بنام "مکتب حبیبیه" در سال 1283 ش (1904م) در کابل تأسیس شد و اما ریفورم بزرگ معارف عصری در دوره سلطنت شاه امان‌الله غازی با تأسیس دو مکتب جدید بنام های امانی و امانیه که یکی بوسیله استادان آلمانی و دیگری بوسیله استادان فرانسوی اداره و تدریس میشد، در جوار مکتب حبیبیه ایجاد و شروع به فعالیت کردند. بر علاوه مکتب اصول دفتری، مکتب حکام، مکتب صنایع نفیسه، مکتب السنه و نیز انجمن بنام "پشتو مرکه" جهت تقویه زبان پشتو تأسیس شد و برای اولین بار دو مکتب انائیه ایجاد گردید. همچنان برای اولین بار تعدادی از شاگردان برای تحصیل به کشورهای فرانسه، جرمنی، ایتالیا، ترکیه و روسیه برای تحصیل اعزام شدند.
- 4- خدمات محمدنادرشاه و برادرانش در سقوط دوره سقاولی و برگشت از بحران ناشی از آن دوره و استقرار امنیت قابل یادآوریست، با آنکه دوره سلطنت موصوف بسیار کوتاه بود.
- 5- دوره سلطنت 40 ساله محمدظاهر شاه را عملاً باید طی چهار دوره بررسی کرد: دوره (دوم) صدارت محمدهاشم خان جمعاً 13 سال، دوره صدارت شاه محمود 7 سال، دوره صدارت شهید محمد داود 10 سال و دوره سلطنت مستقل محمدظاهر شاه 10 سال که هر دوره دارای خصوصیات متفاوت است. امنیت و آرامش نسبی طی این چهار دوره با گذشت هر روز بیشتر از پیش برقرار گردید. شخص پادشاه شخصیت با ترحم، بی کینه، پر عاطفه، مهربان و مبراء از هر نوع عقده بود."

شاهان افغانستان، با وجود تفاوت دیدگاه‌ها و شرایط زمانی، در توسعه‌ی دولت مرکزی، حفظ استقلال، آغاز اصلاحات آموزشی و اداری، و تقویت هویت ملی نقش مهمی داشتند. درک و بازخوانی این نقش‌ها می‌تواند در فهم بهتر تاریخ سیاسی افغانستان و آینده‌سازی ملی مفید باشد.